

ΤΜΗΜΑ Α

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΤΑΙΡΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: 2011-2012

Εισαγωγικό Σημείωμα

Η ελληνική οικονομία συνεχίζει να λειτουργεί υπό καθεστώς βαθιάς ύφεσης, η διάρκεια της οποίας έχει ξεπεράσει όλες τις προβλέψεις. Η επιδείνωση των μακροοικονομικών συνθηκών και το 2012 επηρέασε άμεσα τη συνολική δραστηριότητα και τα αποτελέσματα του ελληνικού εταιρικού τομέα¹. Οι συνολικές πωλήσεις κατέγραψαν νέα πτώση, το δε καθαρό αποτέλεσμα παρέμεινε για τρίτο κατά σειράν έτος ζημιογόνο, ωστόσο οι ζημιές περιορίστηκαν σημαντικά. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι, ζημιογόνα ήταν τα αποτελέσματα στους 10 από τους 12 ευρείς κλάδους, ενώ παραμένουν μεγάλες οι απώλειες για τον τραπεζικό τομέα.

Η συνεχιζόμενη προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής είχε σαν συνέπεια η σωρευτική μείωση του ΑΕΠ στη διάρκεια της προηγούμενης πενταετίας να υπερβεί το 20%, ενώ μόνο για το 2012 το ΑΕΠ κατέγραψε πτώση με ετήσιο ρυθμό **6,4%**². Στην «πραγματική» οικονομία η ύφεση κυριαρχεί και η ανεργία διογκώνεται συνεχώς, ενώ οι επιχειρήσεις της χώρας βρίσκονται αντιμέτωπες με το ιδιαίτερα έντονο πρόβλημα της ελλειπής ζήτησης, τη σοβαρή έλλειψη ρευστότητας και τη συνεχιζόμενη πτώση της παραγωγής. Ωστόσο, παράλληλα με τις εξελίξεις αυτές, το δημοσιονομικό έλλειμμα περιορίστηκε, ενισχύθηκε η εμπιστοσύνη στην Ελληνική οικονομία και αποσοβήθηκε ο κίνδυνος εξόδου της Ελλάδας από το ευρώ.

Τα οικονομικά αποτελέσματα του εταιρικού τομέα συνολικά προέρχονται από τους ισολογισμούς και τα αποτελέσματα χρήσης **20.183** επιχειρήσεων ΑΕ και ΕΠΕ, οι οποίες για τους σκοπούς της ανάλυσης αναφέρονται εφεξής ως εταιρικός τομέας. Τα οικονομικά αυτά στοιχεία συνέλλεξε και επεξεργάστηκε ο Τομέας Επιχειρηματικής Πληροφόρησης της ICAP Group. Οι συγκεντρωτικοί πίνακες και τα διαγράμματα που δημιουργήθηκαν από την επεξεργασία των δεδομένων παρουσιάζονται στην νέα έκδοση του τόμου «Η Ελλάδα σε Αριθμούς». Σημειώνεται ότι περιλαμβάνονται σε αυτά τα χρηματοοικονομικά δεδομένα όλων των εταιρειών των οποίων οι ισολογισμοί χρήσης 2012 οριστικοποιήθηκαν στην βάση δεδομένων της ICAP Group μέχρι την **29^η Οκτωβρίου 2013**.

Όπως αναφέρθηκε ήδη, ο συνολικός κύκλος εργασιών των 19.621 επιχειρήσεων, στις οποίες δεν περιλαμβάνονται αυτές του χρηματοπιστωτικού τομέα, μειώθηκε το 2012 κατά 3,4% και περιορίστηκε σε €155,3 δισ. Συγκεκριμένα, μειωμένες ήταν οι πωλήσεις σε επτά από τους εννέα μεγάλους κλάδους του εταιρικού τομέα (εξαιρουμένου του χρηματοπιστωτικού), ενώ οι μόνοι κλάδοι που εμφάνισαν αύξηση πωλήσεων ήταν η ενέργεια/ύδρευση και η μεταποίηση. Παράλληλα με την υποχώρηση των συνολικών πωλήσεων, η αδυναμία περιορισμού του κόστους πωλήσεων στον απαιτούμενο βαθμό, οδήγησε σε νέα επιδείνωση του μεικτού αποτελέσματος. Τα μεικτά κέρδη περιορίστηκαν κατά 8,8% σε €26,1 δισ. και το σχετικό περιθώριο έπεσε στο 16,83%, από 17,82% το προηγούμενο έτος. Το συνολικό καθαρό προ φόρων αποτέλεσμα παρέμεινε ζημιογόνο, ωστόσο οι ζημιές περιορίστηκαν (-34,3%) και διαμορφώθηκαν σε €2,7 δισ. το 2012, έναντι ζημιών ύψους €4,1 δισ. περίπου το 2011. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι (για δεύτερο κατά σειράν έτος) όλοι οι κλάδοι του μη χρηματοπιστωτικού εταιρικού τομέα, εκτός της ενέργειας/ύδρευσης, ήταν ζημιογόνοι. Οι αρνητικές αυτές εξελίξεις οφείλονται κατά το μεγαλύτερο μέρος τους στην κάμψη των μεικτών κερδών, η οποία επέφερε και πάλι την καταγραφή αρνητικού λειτουργικού αποτελέσματος.

Όπως φαίνεται από τον πίνακα που ακολουθεί, ήταν κυρίως οι 1.946 επιχειρήσεις, οι οποίες από ζημιογόνες το 2011 μετατράπηκαν σε κερδοφόρες το 2012, που συνέβαλαν περισσότερο στη σημειωθείσα «βελτίωση» του συνολικού καθαρού αποτελέσματος (σημαντική υποχώρηση των τελικών ζημιών). Επιπλέον, υπήρξαν και 7.108 επιχειρήσεις, οι οποίες ήταν ζημιογόνες και τα δύο χρόνια και περιόρισαν τις ζημιές τους κατά €1,8 δισ. περίπου.

Οι Μεταβολές της Κερδοφορίας: 2011-2012 (Εξαιρουμένων των Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών) (€ '000)				
Κατηγορία	Επιχειρήσεις	Αποτέλεσμα 2011	Αποτέλεσμα 2012	Μεταβολή
K 2011 – K 2012	8.006	5.348.264	4.927.906	-420.358
Z 2011 – K 2012	1.946	-1.192.419	794.202	1.986.621
K 2011 – Z 2012	2.561	1.099.379	-849.110	-1.948.489
Z 2011 – Z 2012	7.108	-9.379.989	-7.584.624	1.795.365
Σύνολο	19.621	-4.124.765	-2.711.626	1.413.139

K 2011/12 = επιχειρήσεις που ήταν κερδοφόρες το 2011/12, Z 2011/12 = επιχειρήσεις που ήταν ζημιογόνες το 2011/12

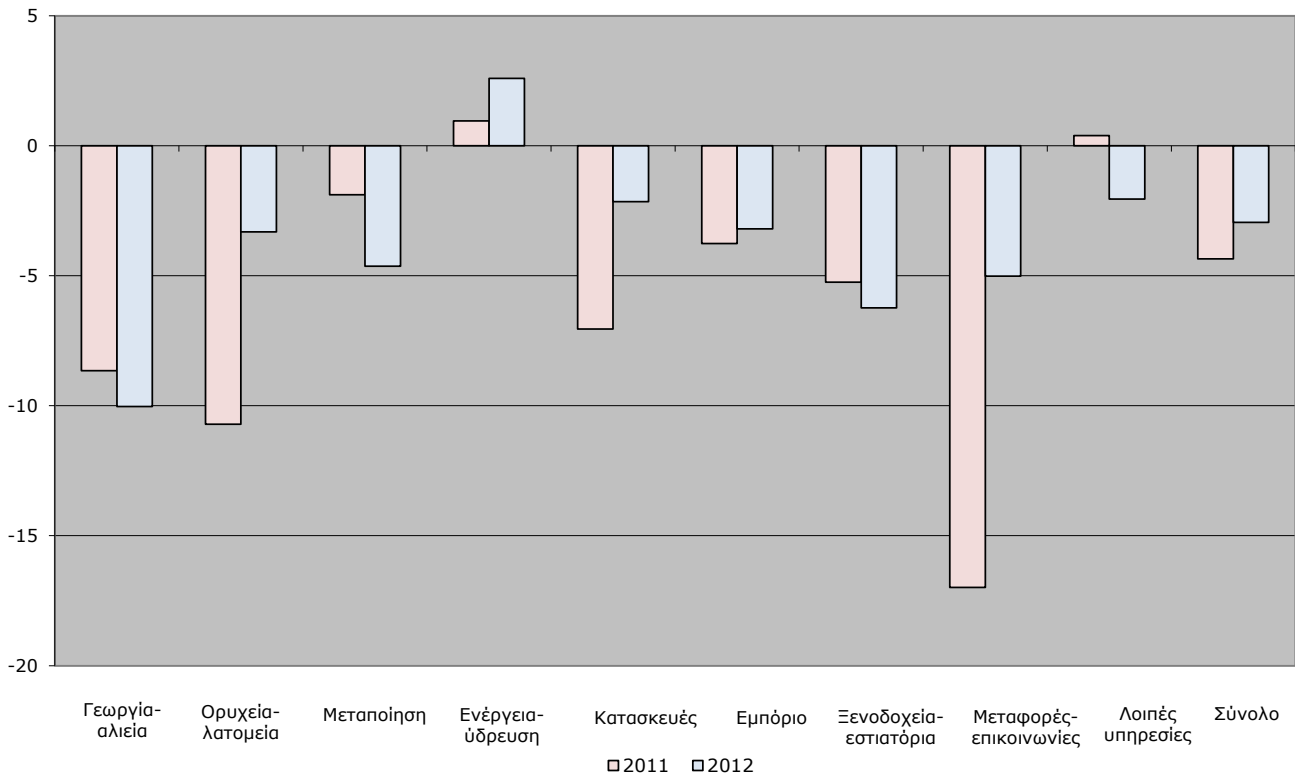
¹ Για τους σκοπούς της ανάλυσης ως εταιρικός τομέας ορίζεται το σύνολο των ΑΕ και ΕΠΕ, τα οικονομικά δεδομένα των οποίων περιλαμβάνονται στην έκδοση «Η Ελλάδα σε Αριθμούς 2014».

² Σταθερές τιμές προηγούμενου έτους (μεταβολή σε πραγματικούς όρους).

Σε συνέχεια της προηγούμενης μείωσης του 2011, τα συνολικά κεφάλαια του μη χρηματοπιστωτικού τομέα περιορίστηκαν ξανά το 2012. Συγκεκριμένα, το συνολικό ενεργητικό υποχώρησε κατά 1,5%, σε €242 δισ. περίπου, ενώ όλα τα συστατικά στοιχεία του ενεργητικού μειώθηκαν. Σχετικά εντονότερη ήταν η μείωση του κυκλοφορούντος (κατά 1,9%) το οποίο διαμορφώθηκε σε €94,7 δισ. Από πλευράς παθητικού, τα ίδια κεφάλαια περιορίστηκαν κατά 2,6%, σε €90,8 δισ., με ρυθμό σαφώς εντονότερο από τον αντίστοιχο των υποχρεώσεων. Έτσι ο δείκτης ξένα προς ίδια κεφάλαια επιδεινώθηκε, στο 1,62. Παράλληλα, υποχώρησαν και όλοι οι δείκτες ρευστότητας. Ο δείκτης της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων, ήδη αρνητικός από το 2011 (-4,35%), διαμορφώθηκε σε -2,95% το 2012. Σε κλαδικό επίπεδο, αρνητικούς δείκτες εμφάνισαν όλοι οι τομείς, εξαιρουμένης της ενέργειας-ύδρευσης στην οποία μάλιστα ο σχετικός δείκτης βελτιώθηκε το τελευταίο έτος.

Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων του Εταιρικού Τομέα: 2011-2012 Κατανομή βάσει Τομέα

(Εξαιρουμένων των Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών)

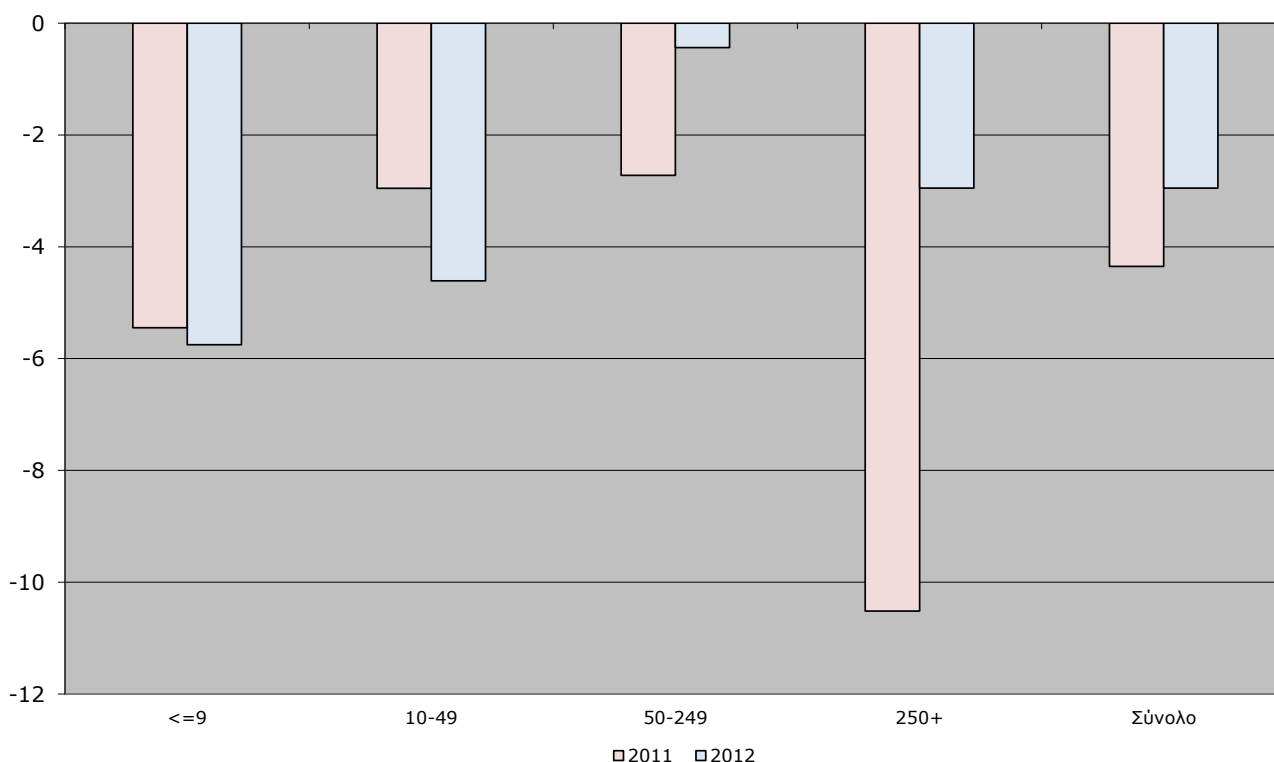
Διαφορετικές ήταν ωστόσο οι εξελίξεις στην κατανομή της αποδοτικότητας κατά μέγεθος επιχείρησης. Το 2012 η εντονότερη «βελτίωση» του δείκτη (σε σχέση με τον εμφανώς δυσμενέστερο δείκτη του 2011) καταγράφηκε στις μεγάλες μονάδες, με προσωπικό περισσότερο των 250 ατόμων, μεταβολή η οποία καθόρισε και το συνολικό δείκτη (ανεξαρτήτως μεγέθους).

Ο κύκλος εργασιών του κλάδου **γεωργία-αλιεία** υποχώρησε οριακά το 2012 κατά 0,8%, σε €1,51 δισ., ταυτόχρονα όμως οι συνολικές ζημιές των 270 επιχειρήσεων του διευρύνθηκαν κατά 11,2% σε €67 εκ. περίπου. Τα συνολικά κεφάλαια του κλάδου εμφανίζουν μικρή αύξηση (1,7%) ανερχόμενα σε €2,4 δισ., ωστόσο το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων υποχώρησε κατά 6,4%.

Οι επιδόσεις του μικρού κλάδου **ορυχείων-λατομείων**, ο οποίος αριθμούσε 88 επιχειρήσεις, δεν παρουσιάζουν ουσιαστική βελτίωση το 2012. Ο κύκλος εργασιών κατέγραψε νέα μείωση (-9,1%) και διαμορφώθηκε στα €369,4 εκ., εν τούτοις οι ζημιές του κλάδου περιορίστηκαν δραστικά, σε €8,8 εκ. Τα συνολικά κεφάλαια του κλάδου ανήλθαν σε €789,5 εκ., αυξημένα σχεδόν κατά 7% σε ετήσια βάση.

Η **μεταποίηση**, με 3.749 μονάδες, ήταν ο ένας εκ των δύο κλάδων στους οποίους σημειώθηκε (έστω και μικρή) αύξηση του κύκλου εργασιών το τελευταίο έτος, η οποία όμως δεν μπόρεσε να αποτρέψει τη σημαντική επιδείνωση στο τελικό καθαρό αποτέλεσμα. Οι συνολικές πωλήσεις ανήλθαν σε €50,1 δισ. περίπου, ήταν δε κατά 1,34% υψηλότερες έναντι του προηγούμενου έτους. Επισημαίνεται ωστόσο ότι, αυτό σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στους κλάδους διύλισης πετρελαίου (κυρίως) και ηλεκτρολογικού υλικού, οι πωλήσεις των οποίων παρουσίασαν αύξηση σε διψήφιο ποσοστό.

Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων του Εταιρικού Τομέα: 2011-2012
Κατανομή βάσει Κλιμακίου Απασχόλησης
(Εξαιρουμένων των Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών)

Παρόλα αυτά, η αύξηση του κόστους με ρυθμό αρκετά εντονότερο από εκείνο των πωλήσεων, οδήγησε σε κάμψη των μεικτών κερδών (κατά 9%), σε €6,9 δισ. Οι δυσμενείς αυτές μεταβολές ήταν καθοριστικές για τη διαμόρφωση αρνητικού λειτουργικού αποτελέσματος (για τρίτο κατά σειράν έτος) το οποίο μάλιστα εμφανίζει πολύ έντονη ετήσια επιδείνωση. Τελικά οι ζημιές του κλάδου υπερδιπλασιάστηκαν, ανερχόμενες σε €981,8 εκ. το 2012, έναντι ζημιών ύψους €416,6 εκ. το προηγούμενο έτος. Είναι χαρακτηριστική η διαπίστωση ότι, το ποσοστό των μεταποιητικών επιχειρήσεων που ήταν ζημιογόνες αυξήθηκε πολύ έντονα την τελευταία διετία, με συνέπεια να καλύπτει σχεδόν το 50% του συνόλου το 2012.

Από πλευράς ισολογισμού παρατηρείται ότι το συνολικό ενεργητικό του κλάδου μειώθηκε αισθητά (-2,9%) και διαμορφώθηκε στα €56 δισ. περίπου το 2012, εξαιτίας κυρίως της μείωσης του κυκλοφορούντος (τα πάγια εμφάνισαν οριακή μόνο μεταβολή). Τα ίδια κεφάλαια κατέγραψαν μείωση ποσοστού 1,1%, ανερχόμενα πλέον σε €21,1 δισ., ωστόσο οι υποχρεώσεις υποχώρησαν με εντονότερο ρυθμό, κατά 3,7%. Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν σε οριακή μόνο μεταβολή του δείκτη ξένων προς ίδια κεφάλαια, σε 1,62 το 2012, καθώς και σε επιδείνωση της ρευστότητας. Επίσης, το μεικτό περιθώριο μειώθηκε κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες, σε 13,74%, ενώ η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων παρέμεινε αρνητική, με το σχετικό δείκτη να εμφανίζει μεγάλη επιδείνωση.

Αντίθετα προς όλους τους λοιπούς κλάδους, οι επιδόσεις της **ενέργειας-ύδρευσης** ήταν εντυπωσιακές, σε ένα περιβάλλον γενικής οικονομικής ύφεσης. Ο κύκλος εργασιών των 440 επιχειρήσεων του κλάδου αυξήθηκε με έντονο ρυθμό το 2012, η δε κερδοφορία βελτιώθηκε δραστικά· μάλιστα ο κλάδος ήταν ο μόνος που παρέμεινε κερδοφόρος το 2012. Συγκεκριμένα, οι πωλήσεις ανήλθαν σε €15,5 δισ., σημειώνοντας ετήσια άνοδο 12,9%. Ωστόσο, και εδώ το κόστος παραγωγής αυξήθηκε με ταχύ ρυθμό, με συνέπεια την κάμψη των μεικτών κερδών (-8,8%), γεγονός όμως που συνοδεύτηκε από ταυτόχρονη συρρίκνωση των δαπανών διοίκησης & διάθεσης, με συνέπεια να προκύψει μεγάλη βελτίωση σε επίπεδο λειτουργικών αποτελεσμάτων (+72,6%). Τελικά, τα κέρδη προ φόρου υπερδιπλασιάστηκαν, ανερχόμενα σε €318,9 εκ. το 2012.

Από πλευράς ισολογισμού, το ενεργητικό διευρύνθηκε κατά 6,2%, σε €29,5 δισ., εξέλιξη που οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση του κυκλοφορούντος (ιδιαίτερα των απαιτήσεων). Τα ίδια κεφάλαια περιορίστηκαν στην τελευταία χρήση, η δε αύξηση του ενεργητικού χρηματοδοτήθηκε από τη διεύρυνση των υποχρεώσεων, γεγονός που οδήγησε σε επιδείνωση της σχέσης ξένων/ίδια κεφάλαια, στο 1,38. Το μεικτό περιθώριο περιορίστηκε, σε 7,31% το 2012, η δε αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων βελτιώθηκε σε 2,59%.

Εταιρικός Τομέας: Βασικά Οικονομικά Μεγέθη ανά Τομέα 2011-2012									
(€ εκ.)									
Κλάδος	Ενεργητικό			Κύκλος εργασιών			Κέρδη προ φόρου		
	2011	2012	%	2011	2012	%	2011	2012	%
Μη χρηματοπιστωτικός τομέας									
Γεωργία-αλιεία	2.384	2.426	1,7	1.523	1.511	-0,8	-60	-67	-11,2
Ορυχεία-λατομεία	738	790	7,0	406	369	-9,1	-29	-9	69,8
Μεταποίηση	57.733	56.050	-2,9	49.412	50.075	1,3	-417	-982	-135,7
Ενέργεια-ύδρευση	27.785	29.510	6,2	13.708	15.482	12,9	115	319	176,3
Κατασκευές	17.723	18.248	3,0	4.160	3.634	-12,6	-593	-179	69,8
Εμπόριο	43.896	41.240	-6,1	60.554	55.316	-8,7	-433	-365	15,7
Ξεν/χεία-εστ/ρια	12.348	12.456	0,9	2.980	2.706	-9,2	-332	-388	-16,8
Μετ/ρές-επικ/νίες	45.037	43.571	-3,3	12.950	12.125	-6,4	-2.437	-663	72,8
Λοιπές υπηρεσίες	38.122	37.706	-1,1	15.060	14.050	-6,7	61	-378	-718,5
Σύνολο	245.768	241.996	-1,5	160.754	155.269	-3,4	-4.125	-2.712	34,3
Χρηματοπιστωτικός τομέας									
Τράπεζες	304.759	294.188	-3,5	16.098	13.363	-17,0	-34.917	-9.907	71,6
Ασφάλειες	13.056	14.268	9,3	4.129	4.913	19,0	-1.717	426	124,8
Λοιπές χρημ/τικές	27.607	25.592	-7,3	1.632	984	-39,7	-1.884	-94	95,0
Σύνολο	345.422	334.048	-3,3	21.859	19.260	-11,9	-38.518	-9.575	75,1
Γενικό σύνολο	591.190	576.044	-2,6	182.613	174.529	-4,4	-42.643	-12.287	71,2

Στον **κατασκευαστικό κλάδο**, η διαχρονική και εντεινόμενη κάμψη της οικοδομικής δραστηριότητας και των κατασκευών γενικότερα, οδήγησαν σε νέα επιδείνωση. Οι πωλήσεις των 1.343 επιχειρήσεων του κλάδου μειώθηκαν ξανά με διψήφιο ρυθμό, κατά 12,6% και διαμορφώθηκαν σε €3,6 δισ., ενώ τα αντίστοιχα μεικτά κέρδη διαμορφώθηκαν σε €455,6 εκ., μειωμένα κατά 9,2%. Περαιτέρω, το λειτουργικό αποτέλεσμα παρέμεινε αρνητικό, ωστόσο η (ευνοϊκή) διαμόρφωση σε επίπεδο μη λειτουργικού αποτελέσματος οδήγησε σε δραστικό περιορισμό των ζημιών, οι οποίες μειώθηκαν σε €178,8 εκ. το 2012 (από €592,7 εκ. το 2011). Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί ότι, οι ζημιογόνες επιχειρήσεις εξακολουθούν να υπερτερούν ελαφρά των κερδοφόρων.

Σχετικά με τη διαμόρφωση του ισολογισμού, το ενεργητικό διευρύνθηκε σχεδόν κατά 3%, σε €18,2 δισ. Από την άλλη πλευρά, αυξημένα ήταν και τα ίδια κεφάλαια (κατά 3,3%) ανερχόμενα σε €8,4 δισ. το 2012, παράλληλα όμως διευρύνθηκαν και οι υποχρεώσεις, με συνέπεια η δανειακή επιβάρυνση του κλάδου να παραμείνει ουσιαστικά σταθερή. Το περιθώριο μεικτού κέρδους βελτιώθηκε ελαφρά, σε 12,54% το 2012, ωστόσο η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων παρέμεινε αρνητική. Τέλος, οι δείκτες ρευστότητας καταγράφουν (μικρή) επιδείνωση το τελευταίο έτος.

Το **εμπόριο**, ο μεγαλύτερος κλάδος από πλευράς κύκλου εργασιών και αριθμού επιχειρήσεων, γνώρισε το 2012 νέα επιδείνωση. Συγκεκριμένα, ο συνολικός κύκλος εργασιών των 6.526 ΑΕ και ΕΠΕ του κλάδου μειώθηκε κατά 8,65% και περιορίστηκε σε €55,3 δισ. (απώλεια εσόδων €5,2 δισ. το τελευταίο έτος). Η μείωση των μεικτών κερδών ήταν ακόμη εντονότερη και, παρά τη συγκράτηση των δαπανών διοίκησης και διάθεσης, οδήγησε σε περαιτέρω επιδείνωση του ήδη αρνητικού λειτουργικού αποτελέσματος του κλάδου. Τελικά, το εμπόριο υπέστη και πάλι σημαντικές ζημιές, οι οποίες ανήλθαν σε €365 εκ. το 2012, έναντι ζημιών ύψους €433 εκ. του προηγούμενου έτους. Επισημαίνεται ότι το 2012 και οι τρεις τομείς εμπορικής δραστηριότητας (εμπόριο αυτοκινήτων, χονδρικό και λιανικό εμπόριο) ήταν ζημιογόνοι. Η συνεχής πτώση της ζήτησης σε όλους τους τομείς πλήττει την εμπορική δραστηριότητα γενικά και κρατά υψηλά το ποσοστό των ζημιογόνων εταιρειών του κλάδου (46,7% το 2012).

Από πλευράς ισολογισμού, κάμψη σημειώθηκε στα συνολικά κεφάλαια, τα οποία μειώθηκαν κατά 6%, σε €41,2 δισ. Σχετικά με το παθητικό, τα μεν ίδια κεφάλαια διευρύνθηκαν (+3,2%), ταυτόχρονα όμως οι συνολικές υποχρεώσεις περιορίστηκαν σημαντικά, κατά 9,3%, με συνέπεια τον περιορισμό της δανειακής επιβάρυνσης στο εμπόριο. Οι συνθήκες που διαμορφώθηκαν στην αγορά οδήγησαν σε επιδείνωση των περισσότερων χρηματοοικονομικών δεικτών. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το περιθώριο μεικτού κέρδους περιορίστηκε σε 18,93%, η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων παραμένει αρνητική, ενώ μικρή επιδείνωση εμφανίζουν και οι δείκτες ρευστότητας.

Εταιρικός Τομέας: Βασικοί Χρηματοοικονομικοί Δείκτες 2011-2012								
(Εξαιρουμένων των Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών)								
Κλάδος	ΠΜΚ %		ΠΚΚ %		ΔΕ		ΓΡ	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Γεωργία-αλιεία	11,82	12,10	-3,95	-4,43	0,71	0,73	1,23	1,11
Ορυχεία-λατομεία	18,69	19,93	-7,19	-2,39	0,64	0,64	1,09	1,06
Μεταποίηση	15,30	13,74	-0,84	-1,96	0,61	0,61	1,19	1,15
Ενέργεια-ύδρευση	9,05	7,31	0,84	2,06	0,52	0,56	1,07	0,93
Κατασκευές	12,06	12,54	-14,25	-4,92	0,53	0,53	1,44	1,39
Εμπόριο	19,24	18,93	-0,72	-0,66	0,73	0,70	1,17	1,15
Ξεν/χεία-εστ/ρια	24,68	22,60	-11,16	-14,35	0,50	0,49	0,90	0,87
Μετ/ρές-επικ/νίες	29,27	29,02	-18,82	-5,47	0,65	0,69	0,79	0,66
Λοιπές υπηρεσίες	19,32	20,03	0,41	-2,69	0,51	0,50	1,09	1,07
Σύνολο	17,82	16,83	-2,57	-1,75	0,60	0,61	1,12	1,06

ΠΜΚ = Περιθώριο μεικτού κέρδους ΠΚΚ = Περιθώριο καθαρού κέρδους ΔΕ = Δανειακή επιβάρυνση ΓΡ = Γενική ρευστότητα

Ακόμη και στον κλάδο **ξενοδοχείων-εστιατορίων** υπήρξε σημαντική υποχώρηση των πωλήσεων το 2012, εξέλιξη που συνοδεύτηκε από διεύρυνση των ζημιών. Συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών των 2.127 επιχειρήσεων μειώθηκε κατά 9,2%, σε €2,7 δισ. Σε επίπεδο μεικτών κερδών υπήρξε κάμψη (-16,9%), η οποία και οδήγησε σε επιδείνωση του λειτουργικού αποτελέσματος και, τελικά, σε αύξηση (16,8%) των αντίστοιχων ζημιών, οι οποίες ανήλθαν σε €388,2 εκ. το 2012. Η απόλυτη πλειονότητα των επιχειρήσεων του κλάδου εξακολουθούν να είναι ζημιογόνες, σε ποσοστό της τάξης του 69%.

Σχετικά με τη διαμόρφωση του ισολογισμού, το συνολικό ενεργητικό του κλάδου παρέμεινε στα ίδια σχεδόν επίπεδα, ανερχόμενο σε €12,5 δισ. περίπου. Το 2012 σημειώθηκε μικρή αύξηση των ιδίων κεφαλαίων, σε €6,3 δισ., η οποία συνοδεύτηκε από οριακή υποχώρηση των υποχρεώσεων. Σχετικά με τους χρηματοοικονομικούς δείκτες, επισημαίνεται η επιδείνωση του μεικτού περιθωρίου, από 24,68% το 2011, σε 22,6% το 2012. Οι λοιποί δείκτες αποδοτικότητας ήταν αρνητικοί και η ρευστότητα μειώθηκε.

Στο κλίμα των γενικών αρνητικών εξελίξεων εντάσσονται και οι μεταβολές των βασικών μεγεθών του κλάδου **μεταφορών-επικοινωνιών**. Οι συνολικές πωλήσεις των 742 επιχειρήσεων υποχώρησαν κατά 6,4%, σε €12,1 δισ., ενώ κάπως εντονότερη ήταν η μείωση στα μεικτά κέρδη (-7,2%). Παρόλα αυτά, η σημαντική περικοπή που σημειώθηκε στις υπέρογκες δαπάνες διοίκησης και διάθεσης, είχε σαν αποτέλεσμα τη συρρίκνωση των ζημιών, τόσο σε επίπεδο λειτουργικού όσο και τελικού καθαρού αποτελέσματος. Τελικά, οι ζημιές χρήσεως κατέγραψαν πτώση (κατά 72,8%) και διαμορφώθηκαν σε €662,8 εκ. το 2012, έναντι ζημιών ύψους €2,4 δισ. το 2011. Πρέπει να επισημανθεί ότι, στην εξέλιξη των συνολικών αποτελεσμάτων καθοριστική είναι η επίδραση των μεγεθών του Οργανισμού Σιδηροδρόμων Ελλάδος (Ο.Σ.Ε.) Α.Ε., η δε δραστική περικοπή των ζημιών αυτού του φορέα το 2012 επέφερε και τη σημειωθείσα «βελτίωση» του συνολικού αποτελέσματος.

Από πλευράς ισολογισμού, το συνολικό ενεργητικό μειώθηκε κατά 3,3%, σε €43,6 δισ. Τα ίδια κεφάλαια κατέγραψαν μείωση ποσοστού 15,5%, ενώ οι υποχρεώσεις εμφανίζουν μικρή ποσοστιαία αύξηση το 2012. Ως εκ τούτου, ο δείκτης ξένα προς ίδια κεφάλαια επιδεινώθηκε και διαμορφώθηκε σε 2,49. Οι δείκτες ρευστότητας μειώθηκαν, ενώ το περιθώριο μεικτού κέρδους μεταβλήθηκε οριακά, σε 29,0% το 2012.

Η γενική εικόνα του κλάδου υποκρύπτει σημαντικές ενδοκλαδικές διαφορές. Κερδοφόροι κατά το 2012 ήταν οι υποκλάδοι των τηλεπικοινωνιών (κυρίως) και των χερσαίων μεταφορών. Μεταξύ των ζημιογόνων, τις χειρότερες επιδόσεις εμφάνισαν και πάλι οι «συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες», όπου όμως οι ζημιές συρρικνώθηκαν (-70%) το τελευταίο έτος.

Ο κλάδος των **λοιπών υπηρεσιών** είναι μεγάλος και πολυσχιδής. Περιλαμβάνει 4.336 επιχειρήσεις που έχουν πολύ διαφορετικές δραστηριότητες όπως: διαχείριση ακινήτων, πληροφορική, ψυχαγωγία, υγεία, εκπαίδευση κ.ά. Το 2012 υπήρξε μεγάλη επιδείνωση των οικονομικών του αποτελεσμάτων. Ο συνολικός κύκλος εργασιών μειώθηκε κατά 6,7%, σε €14,0 δισ., ωστόσο οι ζημιές του κλάδου εκτοξεύθηκαν, ανερχόμενες πλέον σε €378 εκ.³ Τα συνολικά κεφάλαια μειώθηκαν κατά 1,1%, σε €37,7 δισ., ενώ υπήρξε μικρή μείωση τόσο στα συνολικά ίδια κεφάλαια, όσο και στις υποχρεώσεις.

Και σε αυτόν τον κλάδο εντοπίζονται σημαντικές ενδοκλαδικές διαφορές. Μεταξύ των 10 υποκλάδων, κερδοφόροι αναδείχθηκαν το 2012 οι τέσσερις, με τα υψηλότερα κέρδη να προέρχονται από εκείνον της

³ Για το συγκεκριμένο δείγμα επιχειρήσεων, το τελικό καθαρό αποτέλεσμα του 2011 ήταν κερδοφόρο, με κέρδη προ φόρου €61,1 εκ.

«ψυχαγωγίας, πολιτισμού και αθλητισμού». Αντίθετα, ο πλέον ζημιογόνος υποκλάδος ήταν η διαχείριση ακίνητης περιουσίας.

Όσον αφορά στον χρηματοπιστωτικό τομέα, ο κλάδος των **τραπεζών** έχει καταγράψει βαριές απώλειες από τις συνέπειες της κρίσης και τις διαδικασίες που αποφασίσθηκαν για τη δημοσιονομική εξυγίανση (πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων - PSI), χωρίς να έχουν απαλειφθεί ακόμη οι συνέπειες. Ειδικότερα, το 2012 τα συνολικά έσοδα των 17 τραπεζών που περιλαμβάνονται στην φετινή έκδοση μειώθηκαν κατά 17%, σε €13,4 δισ. Ωστόσο, οι ζημίες του κλάδου περικόπηκαν κατά 71,6% και διαμορφώθηκαν σε €9,9 δισ. το 2012, από €34,9 δισ. το προηγούμενο έτος. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι 15 από τις 17 τράπεζες κατέγραψαν ζημίες στην τελευταία χρήση, ενώ μόνο δύο (πολύ μικρού μεγέθους) εμφάνισαν κέρδη.

Στον κλάδο των **ασφαλειών**, μετά το σοβαρό πλήγμα που δέχθηκε και τις απώλειες που κατέγραψε το 2011 (λόγω και της συμμετοχής στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων - PSI), το 2012 σημειώθηκε εντυπωσιακή βελτίωση. Συγκεκριμένα, τα συνολικά έσοδα των 187 ασφαλιστικών επιχειρήσεων αυξήθηκαν σχεδόν κατά 19%, σε €4,9 δισ., ενώ σε επίπεδο μεικτών κερδών, σε συνέχεια της καταγραφής αρνητικών μεγεθών το 2011 για τον κλάδο συνολικά, τα μεικτά κέρδη επανέκτησαν θετικό πρόσημο, ανερχόμενα σε €748,4 εκ. το 2012. Οι μεταβολές αυτές είχαν σαν αποτέλεσμα την αναστροφή του καθαρού αποτελέσματος, από ζημίες ύψους €1,72 δισ. το 2011, σε κέρδη προ φόρου ύψους €426 εκ. το 2012.

Περαιτέρω, τα συνολικά κεφάλαια αυξήθηκαν κατά 9,3%, ανερχόμενα σε €14,3 δισ. Εντυπωσιακή ήταν η μεταβολή σε επίπεδο ιδίων κεφαλαίων, τα οποία εκτοξεύθηκαν σε €1,86 δισ. (μέγεθος σχεδόν επταπλάσιο συγκριτικά με το αντίστοιχο του 2011), ενώ οι υποχρεώσεις μειώθηκαν κατά 14,2%.

Τέλος, παραμένουν αρνητικά τα αποτελέσματα το 2012 και στον πολυσχιδή κλάδο των **λοιπών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών**, που περιλαμβάνει 358 επιχειρήσεις προερχόμενες από κλάδους συμμετοχών, χρηματοδοτικής μίσθωσης, χρηματιστηριακών συναλλαγών, factoring, κ.ά. Ο συνολικός κύκλος εργασιών κατέγραψε πτώση 39,7%, σε €984,4 εκ. Σε επίπεδο καθαρού αποτελέσματος, η άνοδος των λοιπών λειτουργικών εσόδων οδήγησε σε δραστική περικοπή των ζημιών, από €1,88 δισ. το 2011 σε ζημίες ύψους €93,9 εκ. το 2012. Παρόλα αυτά, η πλειοψηφία των επιχειρήσεων του κλάδου παρέμειναν ζημιογόνες. Επιπλέον, το σύνολο ενεργητικού μειώθηκε κατά 7,3%, σε €25,6 δισ., ενώ τα ίδια κεφάλαια εμφανίζουν μικρή μόνο αύξηση το τελευταίο έτος. Και σε αυτόν τον κλάδο πρέπει να επισημανθεί ότι, στην εξέλιξη των συνολικών αποτελεσμάτων το 2012 καθοριστική ήταν η επίδραση των μεγεθών ενός φορέα (Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας & Ανάπτυξης Α.Ε.), η δε ραγδαία αύξηση των λειτουργικών εσόδων του που οδήγησε στη μετατροπή ζημιών ύψους περίπου 1 δισ. το 2011 σε κέρδη το 2012 ήταν ο κύριος παράγοντας που συνέβαλλε στη μείωση των συνολικών κλαδικών ζημιών.